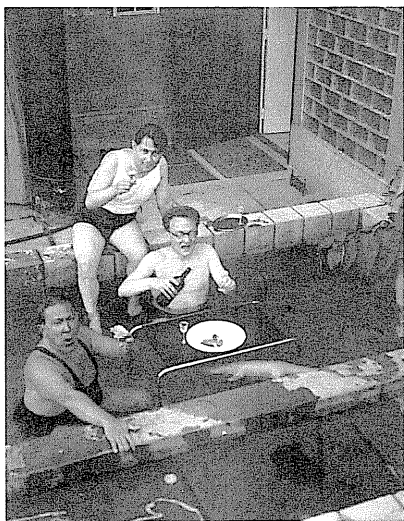

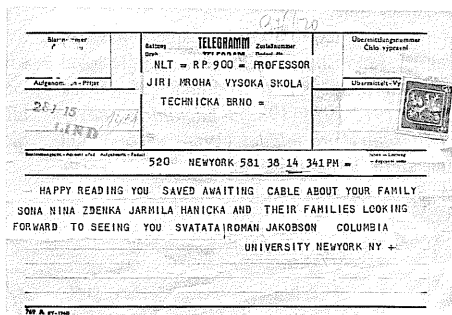
Náš rozhovor

Malý rozhovor o prof. Romanu Jakobsonovi s doc. Sylvou Šantavou

Když se o Romanu Jakobsonovi (1896-1982) píše v souvislosti s tzv. převratem v jazykovědě, tedy s činností Pražského lingvistického kroužku, většinou se jeho brněnské působení opomíjí, řekl bych, že se dokonce zamlčuje. O tom svědčí české i anglicky psané studie a encyklopedická hesla založená na pražských pramenech. I když Jakobson jako všichni cizinci bral Brno jako nutné zlo, neboť tíhl jednoznačně k Praze, byl zpočátku především k německé (jednu dobu se živil jako redaktor časopisu *Slavische Rundschau*), kde na pražské německé univerzitě dostal doktorát filozofie a měl řadu přátel mezi vědci, ale také mezi českými básníky. (Známy brněnský skandinávista, autor knihy o Nobelově ceně za litera-

V bazénu v Sedlákově ulici 45. V popředí Vítězslav Nezval, za ním s lahví Roman Jakobson, v pozadí Karel Teige. Foto Jiří Kroha.

Telegram, který zaslal Roman Jakobson a Svatava Pírková po druhé světové válce architektovi prof. Jiřímu Krohovi. Ženská křestní jména jsou: Soňa = Soňa Haasová, dříve Jakobsonová, Nina = Nina Příšková, Zdeňka = Zdeňka Navrátilová, Jarmila = Jarmila Urbánková, Hanička = není známo.

туру *Laureatus, laureata*, Třebíč 1995, J. B. Michl tvrdil, že měl hlavní podíl na přípravě nominace Jaroslava Seiferta – původně prý mělo jít o Vladimíra Holana; v době udělení ceny J. Seifertovi již Jakobson nežil.) Brno mu – na rozdíl od Prahy – poskytovalo obživu v oboru a také řadu blízkých duší. Brno ostatně na Jakobsona nikdy nezapomnělo (udělení čestného doktorátu brněnské univerzity v roce 1968). Medailonek k výročí Romana Jakobsona (I. Pospíšil: *Temperamentní vědec a odvážný iniciátor Roman Jakobson*. Universitas, Brno, 2006, č. 3, s. 66-68) vzbudil ohlas matematicky, docentky RNDr. Sylvy Šantavé, CSc. (roč. 1926), dcery architekta prof. Jiřího Krohy, která se zmínila o setkávání Romana Jakobsona, jejího otce a celé společnosti brněnských intelektuálů v Krohově vile ve 30. letech 20. století. Autor medailonu proto požádal doc. Šantavou o krátký rozhovor; ten se odehrával v esteticky působivém prostředí vily v Sedlákově ulici číslo 45 na počátku roku 2007.

Paní docentko, jak byste uvedla téma svých vzpomínek na Romana Jakobsona?

Do této vily, kterou otec navrhl, jsme přišli roku 1930, do Brna jsme se přestěhovali

z Mladé Boleslavi, kde otec navrhoval známé konstruktivistické stavby (roku 1930 o nich vyšla v Ženevě česko-německá publikace). Na podkladě realizací těchto staveb byl otec v roce 1926 jmenován profesorem brněnské techniky. Zprvu jsme bydleli na dnešní Čápkově ulici, tehdy Akademické. Je zřejmé, že se otec s Jakobsonem seznámil už v Praze. V Brně se často setkávali v naší vile: Jakobson sem chodil se svou druhou ženou, lékařkou Soňou, pozdější manželkou hudebního skladatele Pavla Haase (zahynul v koncentračním táboře), bratra známého herce Huga Haase. Z těch šťastných okamžiků 30. let pochází také známá fotografie, kterou tady mám: dělal ji můj otec a jsou na ní Karel Teige, Vitězslav Nezval a Roman Jakobson, mírně ovíněni s čišemi perlivého moku v bazénu, který vidíte tady za prosklenou stěnou. Ta fotografie pak obletěla svět, Jakobson si jednu odvezl do Ameriky.

Jaké jsou Vaše autentické dětské vzpomínky na Romana Jakobsona?

Byla jsem tehdy malá holka; pamatuji se, že Jakobson ve mně budil poněkud exotický dojem: byl jiný než ostatní, měl velkou hlavu, vlnité vlasy a byl zpravidla nedbale oblečen, až si na to jeho žena Soňa stěžovala. Žertem říkala, že si s sebou do koupelny sice bere velký necesér, ale v něm je slovník. Mluvil velmi dobře česky, mám dojem že skoro bez akcentu (*jeho ruský akcent byl však podle pamětníků výrazný* – ip). Byl to temperamentní, nesmírně společenský člověk, který okamžitě budil dů-

Zleva: Karel Teige, Jožka Nevařilová, Miroslava Krohová, manželka Jiřího Krohy (mírně v pozadí), Soňa Jakobsonová (s bílou čepičkou), dvě neidentifikované dámy, Sylva Krohová-Šantavá (děvčátko v popředí), Jiří Kroha (s kloboukem).
Foto Roman Jakobson.

Stolní společnost. V popředí Karel Teige, Jožka Nevařilová, Sylva Krohová-Šantavá, Miroslava Krohová, v pozadí Roman Jakobson, dvě neidentifikované dámy, Soňa Haasová (s bílou čepičkou).

věru. Společnost, kam patřili mimo jiné také profesor Vladimír Ůlehla (1888-1947 – ip), Bohuslav Havránek (1893-1978 – ip) a další, se scházela také na silvestra; vzpomínám si, že Jakobson se rozhodl v rozjařené společnosti hrát černocho, natřel si obličej černým krémem na boty a nosil mě po vile; pak si jeho manželka Soňa posteskla, že krém šel jen těž-

ko odstranit. Ve 30. letech se Jakobson rozešel se svou první ženou a po krátkém „souboji“ s Úlehlou se stal milencem a pak i manželem studentky Svatavy Pírkové. V USA se s ní rozvedl a vzal si polskou slavistku Krystynu Pomorskou. Společnost jezdila na výlety na jižní Moravu za lidovými písněmi a vínem (Viz fotografie, na níž je vzadu za stolem Roman Jakobson a na konci stolu jeho žena Soňa, vpředu Karel Teige, jeho družka Jožka Nevařilová a pak já se svou maminkou (Viz také soubor korespondence *Quadrilog*. Bohuslav Havránek, Zdeňka Havránková, Roman Jakobson, Svatava Pírková-Jakobsonová. Academia, Praha 2001 – ip.)

Udržovala Vaše rodina s Jakobsonem styk i po jeho

odjezdu v roce 1939?

Za války to ovšem nebylo možné. Jakmile vypukla válka, hned ráno 1. září 1939 byl můj otec jako rukojmí zatčen (šlo tehdy o 200 českých intelektuálů), pak se ocitl v koncentračním táboře Buchenwald, odkud byl propuštěn (vážil tehdy 42 kilo), ale žil pak v neustálém strachu před zatčením a často se skrýval. Po válce se nám ozvali Roman Jakobson a Svatava Pírková níže uvedeným telegramem z New Yorku. S Romanem Jakobsonem jsem já sama mluvila naposled telefonicky v sedmdesátých letech, kdy jsem navštívila Ameriku. K plánovanému setkání však již nemohlo dojít.

Paní docentko, děkuji Vám za rozhovor.

ROZMLOUVAL IVO POSPÍŠIL

Rozhovor s profesorem Vladimírem Preclíkem

(autorem monumentu Zákonník v hale
Právnické fakulty MU)

Horké jarní odpoledne vonělo pronikavě bezem, kvetl tu všude v okolních zahradách krčské ulice, kde jsem hledala dům Vladimíra Preclíka. Pan profesor, přítel mnoha brněnských umělců, se dosud těší plně tvůrčí síle, kterou dělí mezi lásku ke dřevu a ke knize. Do dřeva vtěluje své výtvarné vidění lidí, zvířat a věcí, do knih ukládá všechno, co o své práci sochař ví, co dosud zažil s lidmi kolem sebe i s těmi vzdálenějšími a čím právě žije. Těch knih už napsal 14 a žádnému z jejich čtenářů nemůže uniknout přepečlivá práce se slovem. Stejně jako dřevo je mu slovo materiálem, z něhož staví desítky příběhů vlastních i cizích. Alespoň mě ten Preclíkův jazyk, v dnešní době až nezvykle čistý, i kompozice zajímavě vypointovaných vypravování natolik zaujaly, že jsem v rozpacích, od čeho vlastně začít. Od toho, jak se modelují sochy z hlíny, nebo jak se z nejrůznějších druhů dřev dobývají metaforické dřevěné realizace, anebo o tom, co všechno je třeba se doučit, když se tvoří sochy z kovu, či o tom, jak se píšou knihy? A tak začnu méně obvykle – se sochařem mluvit o psaní.

Pane profesore, čtu vedle všech těch zajímavých informací, příběhů a postupů jak pracovat s hlinou, se dřevem, s kovem i s lidmi velkou lásku k českému jazyku. A tak mám na úvod otázky hned dvě. Který pan učitel vás naučil takové pozornosti ke slovu, z nichž nejednou vytváříte obrazy, které by potrápily kdejakého překladatele, pokud by je vůbec uměl do jiného jazyka adekvátně převést? A jak jste se vy, řezbář, sochař a malíř, stal spisovatelem?

Ano, je nezvyklé začít vyznáním osobního vztahu k mateřštině. Proč se sochař zajímá o češtinu, když má v ruce sekeru? Víte, já jsem měl na „šutrárně“, jak se přezdívalo hořické kamenické škole, z češtiny pana profesora Brejníka a tomu jsem dodnes vděčný. Jednu z prvních vyučovacích hodin ve druhém ročníku nás zaskočil otázkou, kdo to byl A. C. Noror. Nevěděli jsme, stejně jako jsme neznali ani odpověď na druhou otázku položenou vzápětí – jakým slovem začíná svůj román *Bürkental*. Odpovědět si musel sám a hned nás poučil, že autor musí zaujmout čtenářovu pozornost hned prvním slovem (ten román začíná citoslovem). Potom nám vyložil, jak vzniká kni-